

**A VÁROS- ÉS
T ERÜLETI
T ERVEZÉS
NEMZETKÖZI
I RÁNYELVEI**

A Város- és Területi Tervezés Nemzetközi Irányelvei

Magyar kiadás: ENSZ-Habitat (2018) Nairobi, Kenya
Copyright © Egyesült Nemzetek; Emberi Települések Programja, 2018

Első kiadás: International Guidelines on Urban and Territorial Planning (2015)
Copyright © UN-Habitat (2015) Nairobi, Kenya

Ötlet, projektmenedzsment, fordítás, InDesign: Láposi Roland településmérnök, várostervező, dlfs
Fordítás: Zsigmond László településmérnök, vezető településtervező, dlfs
Szaklektorálás: Hübner Mátyás DLA, Professzor emeritus, építész, vezető településtervező
Előolvasás, korrekció: Hübner Márta építész

Minden jog fenntartva

Egyesült Nemzetek Emberi Települések Programja (UN-Habitat)
P. O. Box 30030, 00100 Nairobi GPO KENYA
Tel: 254-020-7623120 (Central Office)
www.unhabitat.org

HS nyilvántartási szám: HS/059/15E

Pénzügyi finanszírozás és támogatás: Franciaország, Japán, Norvégia, Dél-Afrika és Svédország kormányai

Jogi Nyilatkozat

Az ebben a kiadványban alkalmazott megnevezések és az itt szereplő anyag bemutatása nem utal az Egyesült Nemzetek Szervezetének titkársága részéről bármely ország, terület, város vagy térség, ezek hatóságainak jogállására vagy határainak vagy közigazgatási határainak kijelölésére vonatkozó vélemény kifejtésére.

A kiadványban szereplő vélemények nem tükrözik az Egyesült Nemzetek Emberi Települések Programja, az Egyesült Nemzetek vagy Tagállamai állásfoglalását.

A kiadványban szereplő anyagok szabadon idézhetők vagy reprodukálhatók, azzal a feltétellel, hogy a reprodukált anyagot tartalmazó kiadványban a forrást megjelölik.

A VÁROS- ÉS TERÜLETI TERVEZÉS NEMZETKÖZI IRÁNYELVEI (IG-UTP)

Előszó

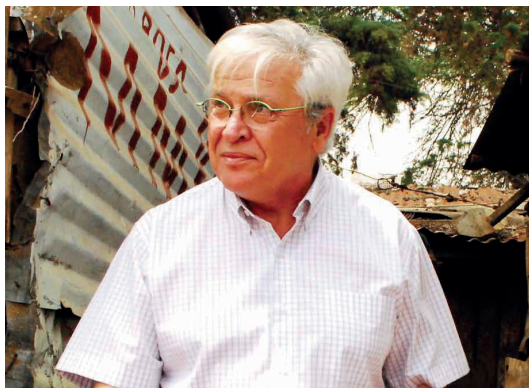
Mivel a városokban élők aránya átlépte a világ össznépességének ötven százalékát, egyre nyilvánvalóbb a tény, hogy a jövő a városoké lesz. Az urbanizáció, különösen a fejlődő országokban, gyorsan halad előre. A jelenséget egyaránt jellemzik lehetőségek és kihívások.

Az agglomerálódó geográfiai terek ugyan jelentős méretgazdaságot képeznek a városok és a régiók számára, azonban például a zaj, a közlekedési torlódás és a környezetszennyezés okozta költségek és más externáliák is megjelennek. A globális problémák, mint a klímaváltozás vagy az erőforrások szűkössége eltérő módon érintik a különböző területeket, és új, innovatív válaszokat igényelnek.

Világszerte sok különféle tervezési megközelítést vezettek be és tesztelnek, hogy ezekre problémákra megoldást találjanak. Már eddig is sok értékes tanulságot tanulhattunk ezen erőfeszítésekből, azonban **A Város- és Területi Tervezés Nemzetközi Irányelvei (Irányelvek)** azzal a hiánypótló céllal született, hogy olyan hivatkozási keretrendszert biztosítson a várostervezés témakörében, amely egymástól eltérő regionális, nemzeti vagy helyi kontextusban is alkalmazható.

Az **Irányelveket** az ENSZ-Habitat Vezetőtanácsának 24/3-as határozata alapján széleskörű konzultáció bevonásával, a tapasztalati eredményekre alapozva dolgoztuk ki. Az **Irányelvek** tizenkét alapvető mutat be, amelyek a döntéshozók segítségére lehetnek a szakpolitikák, tervek, tervezések integrált tervezési megközelítésű fejlesztésében, illetve felülvizsgálatában.

Az **Irányelveket** a Vezetőtanács a 2015. április 23-ai 25/6-os határozata hagyta jóvá. E határozat arra is felszólít, hogy „a nemzetközi pénzügyi intézetek, fejlesztési hivatalok és az ENSZ-Habitat segítsék az érdeklődő tagállamokat a Irányelvek területi és nemzeti szintű használatában és átvételében, és amennyiben erre lehetőség van további eszközök és

megfigyelési szempontok kidolgozásában”.

Az **Irányelvek** kiegészíti az ENSZ-Habitat már korábban elfogadott 2007-es a **Decentralizációról, illetve a helyi önkormányzatok megerősítéséről szóló nemzetközi irányelvek**, valamint a 2009-es **Nemzetközi irányelvek a mindenki számára elérhető alapszolgáltatásokról** című útmutatókat, amelyek több országban már bevezetésre kerültek. Ezen kívül célja volt az is, hogy megalapozza a 2015 utáni időszakra szóló **Fejlesztési Agenda**, valamint 2016-os harmadik lakhatóságról és fenntartható városi fejlődésről szóló ENSZ-konferencia (a Habitat III) témájául szolgáló **Új Városi Agenda** összeállítását és bevezetését.

Az **Irányelvek** számos felhasználó – nemzeti kormányok, helyi önkormányzatok, civil szervezetek és várostervezéssel foglalkozó szakemberek – számára egyaránt hasznos. A kiadvány maga is hangsúlyozza, hogy mennyire fontos szerepet játszanak az előbbieket az emberi települések formájának és feladatainak formálásában.

Őszintén remélem, hogy az **Irányelvek** segít célszerűbben kialakított, társadalmilag egységesebb, jobban összekapcsolt és összekötött városokat és területeket alkotni.

Dr. Joan Clos

Executive Director, UN-Habitat

Tartalomjegyzék

I. HÁTTÉR.....	VI
A. Célkitűzések.....	1
B. Fókusz és definíció	2
C. Kontextus és indoklás.....	4
D. Az előkészítés folyamata	5
II. A VÁROS- ÉS TERÜLETI TERVEZÉS NEMZETKÖZI IRÁNYELVEI	7
A. Várospolitikai és kormányzás.....	8
B. A város- és területi tervezés a fenntartható fejlődésért.....	13
B1. A tervezés és a társadalomfejlesztés	14
B2. A tervezés és a tartós gazdasági növekedés.....	17
B3. A tervezés és a környezet	20
C. A város- és területi tervezés összetevői.....	23
D. A tervek megvalósítása és ellenőrzése a város- és területi tervezésben	27
FÜGGELÉK: a 25/6 határozat	31
További olvasnivalók	33

I HÁTTÉR

A. Célkitűzések

A világ 1950 óta gyorsan változik. A városi lakosság 746 millió főről (1950; a világ népességének 29,6%-a) 2000-re 2,85 milliárdra nőtt (46,6%), 2015-ben pedig elérte a 3,96 milliárdot (54%). Becslések szerint 2030-ban a városi lakosság száma eléri az 5,06 milliárd főt (a világ össznépességének 60%-a).

Az átalakulásra válaszul az Irányelvek olyan keretrendszert állít fel, amelyen belül jobb globális szakpolitikák, tervek, illetve tervezési és megvalósítási eljárások születnek, és így olyan célszerűbben kialakított, társadalmilag egységesebb, jobban összekapcsolt és összekötött városok és térségek alakulhatnak ki, melyek képesek a fenntartható városfejlesztésre és jobban helyt állnak a a klímaváltozás okozta nehézségekkel szemben..

Az **Irányelvek** céljai a következők:

- Olyan univerzális hivatkozási keretrendszert biztosítson, amely iránymutató lehet a várospolitikai reformok számára;
- Egyetemes alapelveket fogalmazzon meg a nemzeti és helyi szintű tapasztalatok alapján, melyek különböző kontextusban és mértékben is adaptálhatók, és sokféle területfejlesztési megközelítés kiteljesítését segíthetik elő
- Egészítse ki és kapcsolódjon a fenntartható városfejlesztés elősegítését célzó más nemzetközi kiadványokhoz;
- Növelje a város- és területi tervezés hangsúlyát a nemzeti, regionális és helyi kormányzati szervek fejlesztési terveiben.

Párizs madártávlatból, Franciaország © Flickr/Mortimer62

B. Fókusz és definíció

A város- és területi tervezést olyan döntéshozatali folyamatként is lehet definiálni, amely térbeli jövőképek, stratégiák és tervek kidolgozásával, és szabályozási eljárások, intézményesített participációs mechanizmusok és egy sor szakpolitikai irányelv alkalmazásával törekszik arra, hogy adott gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti célok valósuljanak meg.

A város- és területi tervezés olyan hathatós eszköz, amely alapvető gazdasági funkciója is van is bír, mivel a belső gazdasági növekedés, a prosperitás és a munkavállalás serkentése érdekében alakítja át a városok és régiók szerkezetét és funkcióit, mialatt választ keres a leginkább sérülékeny, marginalizált vagy ellátatlan csoportok szükségleteire.

Az **Irányelvek** olyan város- és területi tervezési alapelveket és ajánlásokat tartalmaz, amelyek bármely ország és város számára segítséget nyújthatnak a városi demográfiai változások (népességnövekedés, stagnálás, vagy népességfogyás) kezelésében és a meglévő vagy új települések életminőségének javításában.

A szubsidiaritás elvének, és az országok egyedi kormányzati struktúrájának figyelembe vételével az **Irányelvek** a térbeli tervezés teljes spektrumában és minden szintjén alkalmazhatóak:

- **Nemzetek feletti és határokon átnyúló szinten**, a multinacionális regionális stratégiák elősegíthetik az olyan globális problémák, mint a klímaváltozás és energiahatékonyság megoldását célzó tőkebefektetés beáramlását, lehetővé tehetik a határokon átnyúló városi térségek integrált növekedését, javíthatják a közös természeti erőforrások fenntartható módon való menedzselését és mérsékelhetik a természeti kockázatokat;
- **Országos szinten**, a gazdasági potenciálok teljes kiaknázása érdekében, a meg lévő és a tervezett gazdasági pólusokra és infrastruktúrahálózatokra

alapozva az országos tervek megerősíthetik, átstrukturálhatják és kiegyensúlyozhatják a települések és városok hálózatát, többek között a vízgyűjtőterületek és a városfolyosók esetében;

- **Város-régió, agglomeráció és metropolisz szinten**, az országos szint alatti regionális tervek a fejlődő és a hanyatló térségekben gyamolíthatják a gazdaság fejlődését a méretgazdaságosság és a geográfiai térben koncentráló gazdasági tevékenység támogatásával, a termelékenység és prosperitás növelésével, az urbánus és rurális térségek összeköttetésének erősítésével és a klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodással, a katasztrófa-kockázatok és az energiahasználat mérséklésével, a társadalmi és térbeli egyenlőtlenségek kezelésével, a területi kohézió és az egymást kiegészítő jelleg erősítésével;
- **Települési és önkormányzati szinten**, a városfejlesztési stratégiákban és integrált fejlesztési tervekben foglaltak alapján rangsorolhatják a befektetési döntéseket, ösztönözhetik a szinergiák létrejöttét és a különálló városi térségek közötti interakciót. A területhasználati módok és funkciók szervezésével a tervek hozzájárulhatnak a környezeti szempontból érzékeny térségek védelméhez és a földpiac szabályozásához. A beépített területek expanzióját és a kialakult városi zárványok betöltésére irányuló tervek csökkenhetik a közlekedési és szolgáltatási költségeket, optimalizálhatják a területhasználatot, és támogathatják a városi szabad terek védelmet és szerveződését. A város minőségi javítását szolgáló s a felújítást célzó tervek növelhetik a lakóhelyek és gazdaság koncentrációját, és elősegíthetik a társadalmilag jobban integráltabb közösségek kialakulását;
- **Településrész és városnegyed szinten**, az utcafejlesztési és a közterületi programok és tervek javíthatják az épített környezet minőségét, erősíthetik a társadalmi összetartó erőt és a

befogadó készséget, valamint a helyi erőforrások megővésére tett törekvéseket. A részvételen alapuló participatív tervezés és költségvetés-készítés, a közösségek bevonása a város közösségi tereinek menedzsmenijébe, például közterületek és szolgáltatások kezelésébe hozzásegíthet a jobb összeköttetéshez és térbeli integrációhoz, a jobb biztonságérzethez és növelheti a közösség ellenálló képességét, miközben erősíti a helyi demokráciát és a társadalmi elszámoltathatóságot.

A világ országaiban számos különféle város- és településtervezési módszert és gyakorlatot próbáltak ki és alkalmaznak ma is: a városi szintű stratégiai tervezést, a rendezési típusú tervezést, a közösségi élet több aspektusát átfogó közösségi tervezést, a területhasználati módok és funkciók szervezésén alapuló tervezést. Bár mindegyik más módon közelíti meg a tervezést, mind ugyanazt a célt szolgálják, azt hogy befolyásolják a városi környezetet és funkciókat.

Még a meg nem valósított terveknek is van hatása a való életre, ha másképp nem akkor úgy, hogy a fenntartható változásokat akadályozzák létükkel. A tervezési módszerek széles tárháza folyamatosan kölcsönhatásban van a szakma fejlődésével, miközben a fentről-lefelé és az alulról-felfelé történő megközelítés az adott kontextus sajátosságai szerint különböző mértékben ötvöződik.

Bármilyen módszert, megközelítést is válasszunk a tervek sikeres megvalósításának előfeltétele, hogy erős politikai akarattal társuljanak, megfelelően kialakított partnerség legyen az érdekeltek és érintettek körével, valamint rendelkezésre álljon három kulcsfontosságú tényező:

- **Átlátható és betartatható jogi keretek:** Olyan szabály és előírás rendszer kiépítésére kell helyezni a hangsúlyt, amely stabil és kiszámítható módon képes hosszútávú városfejlesztési jogi kereteket létrehozni. Különös figyelmet kell fordítani az elszámoltathatóságra, az alkalmazhatóságra valamint a jogi szabályozás betarthatóságára;

- **Megbízható és rugalmas várostervezés és városépítéset:** Mivel a közterület a városi értékek létrejöttének egyik fő katalizátora, ezért kiemelt gondossággal kell tervezni, figyelembe véve a megfelelő utcahálózat, az összeköttetést és a szabad terek elhelyezkedését. Hasonlóan fontos az áttekinthető telekstruktúra és a valóban beépíthető tömbök kialakítása, amely figyelembe veszi az épített környezet megfelelő mértékű kompaktságát és a vegyes gazdasági funkciók és használatok megjelenését, mégpedig azért, hogy csökkenjen a közlekedési igény és a szolgáltatások biztosításának egy főre jutó költsége. Végezetül az alkalmazott városépítészeti megoldásoknak támogatnia kell a társadalom minden szereplője számára az interakció lehetőségét és teret adnia a város kulturális összetevőinek;
- **Végrehajtható és költséghatékony pénzügyi terv:** A települési tervek sikeres megvalósulása a szilárd pénzügyi alapokon áll vagy bukik, hiszen rendelkezésre kell, hogy álljon a gazdasági és pénzügyi előnyök generálására és a végrehajtási költségekre fordítandó fedezet. A pénzügyi tervben az ésszerű bevételek mellett figyelni kell arra, hogy az érintettek részesüljenek a létrejövő városi értékekből, miközben biztosítva van a települési tervekben foglaltak megvalósítási költségeinek finanszírozása.

Annak érdekében, hogy a várospolitikai, urbanisztikai célkitűzések pozitív eredménnyel járjanak, és tényleg megvalósíthatók legyenek, a fenti **három kulcsfontosságú összetevő** egyensúlyára kell törekedni. Ez vezet ugyanis az ágazatok közötti szinergiák egyre gyakoribb előfordulásához, a megvalósítás központi partnerségi viszonyhoz és az egyszerűbb, de hatékonyabb eljárásokhoz.

C. Kontextus és indoklás

Az **Irányelvek** két, az ENSZ-Habitat Kormányzótanácsa által korábban elfogadott iránymutatás megvalósítását támogatja:

- **A helyi önkormányzatok erősítésének és decentralizációjának nemzetközi irányelvei** (2007), amely a helyi önkormányzatok felhatalmazása és a városi kormányzás jobbítása érdekében országos szintű szakpolitikai és intézményi reformokat és fejlesztéseket javasol¹. Ezt a szakpolitika orientált irányelv csomagot több országban is hivatkozási alapul használják.
- **A mindenki számára hozzáférhető alapvető szolgáltatások nemzetközi irányelvei** (2009) olyan kereteket biztosít, amely lehetővé teszi a városi szintű alapvető szolgáltatások nyújtására létrehozott, hatékonyabb társulások kialakítását². Ez a irányelv csomag folyamatorientált és több különféle ország adaptálta őket saját viszonyaira.

Az **Irányelvek** alkalmat ad arra, hogy az említett két irányelvet működőképpé tegye a maga többszintű, ágazatközi megközelítésével. Ugyanis a megbízható város- és területi tervezés az útja a helyi önkormányzatok megerősítésének és az alapvető szolgáltatások biztosítására irányuló erőfeszítés megkönnyítésének. Az **Irányelvek** emellett olyan keretet ad, amely a városi szakpolitikai irányelvek (*Miért tervezünk?*), a folyamatmenedzsment (*Hogyan tervezünk?*) és a technikai produktumok (*Milyen városi és területi tervek születnek?*) hármását is egyidejűleg kezeli. Az Irányelvek az egyes országok realitásainak figyelembevételével a kormányok, helyi önkormányzatok és más partnerek közötti kooperációt és tapasztalatcserét is előtérbe helyezi.

A Kormányzótanács 24/3 (2013.04.19.) határozatában felkérte az ENSZ-Habitatot, hogy az Állandó Képviselők Bizottságával konzultálva dolgozza ki a Város- és Területi Tervezés Nemzetközi Irányelveit és az elkészült tervezetet terjessze elő a Kormányzótanács 25. ülésén jóváhagyásra.

Az **Irányelvek** segíti a tagállamokat, hogy a fenntartható városok és városias települések tervezésében és felépítésében integrált megközelítést alkalmazzanak, támogatva a helyi önkormányzatokat, növelve a közösség tudatosságát és fokozva a városlakók – ideértve a szegények – részvételét a döntéshozásban³.

Az **Irányelvek** egyrészt olyan *eszköz*, amely egyetemlegesen elfogadott alapelveken és országos, regionális illetve helyi tapasztalatokon alapulva támogatja világszerte a megbízható, hiteles város- és területi tervezést. Másrészt olyan *általános keretrendszer* is, amely az országok egyedi megközelítései, jövőképei, modelljei és eszközei figyelembevételével mutat utat a városi szakpolitikai reformok terén. A nemzeti kormányok, helyi önkormányzatok és partnereik feladata, hogy az országos és helyi kontextushoz igazítva adaptálják az **Irányelveket**, és olyan nemzeti útmutatókat dolgozzanak ki és alkalmazzanak, amelyek tükrözik az adott szereplő intézményi berendezkedését és erőforrásait, mégpedig azért hogy az egyes városi és területi kihívásokra válaszokat nyújtsanak.

Az **Irányelvek** célja az, hogy az országos és helyi kormányzatok számára a benne szereplő alapelvek biztos iránytűként és monitoring eszközként szolgáljanak a fenntartható várostervezés és a hatékony végrehajtás felé vezető úton.

¹ Jóváhagyta a Kormányzótanács 21/3 (20. Április 2007) határozata

² Jóváhagyta a Kormányzótanács 22/8 (23. Április 2007) határozata

³ A "Future we want" elfogadva: Kományzótanács 66/288, függelék, 135. bk.

D. Az előkészítés folyamata

A 24/3 határozat elfogadását követően az ENSZ-Habitat egy szakértői csoportot állított fel. Ez a tanácsadó testület tett javaslatot a titkárság számára az **Irányelvek** felépítését, tartalmát és szövegezését illetően.

A testület geográfaiilag kiegyensúlyozott módon, a világ minden régiójának tapasztalatát és gyakorlatát tükrözve állt össze. A tagokat a saját kormányuk és a legfontosabb partnereik jelölték, így kiemelten képviselve voltak a helyi önkormányzatok (Egyesült Városok és Önkormányzatok Világszervezete, UCLG), a várostervezők szakmai szervezetei (Város és Regionális Tervezők Nemzetközi Társasága, ISOCARP). Konzultáció zajlott az olyan nemzetközi szervezetekkel is, mint a Világbank, az ENSZ Regionális Fejlesztési Központja (UNCRD) és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD).

Három szakértői csoporttalálkozóra került sor. Az elsőt 2013. október 24-25-én tartották Párizsban. Itt a résztvevők jóváhagyták az Irányelvek struktúráját és megírták az első szövegtervezetet.

A második találkozó Medellinben (Kolumbia) volt, egyidejűleg a World Urban Forum 7 konferenciával. Itt kerültek előtérbe az ország-specifikus tapasztalatok, megbeszélték az első találkozót követően felmerült eltérő nézeteket, valamint további dokumentált tanulságok is belekerültek a felülvizsgált szövegtervezetbe. Ezt követően egy újabb verzió került kidolgozásra és a felek abban is megállapodtak, hogy az **Irányelveket** kiegészítendő egy, a jó gyakorlatokat bemutató gyűjteményt is létrehoznak.

A harmadik és egyben utolsó találkozóra

2014. november 11-12 között került sor Fukuokában (Japán). Itt készült el az **Irányelvek** végső, megvitatásra szánt változata, amely a Kormányzótanács 25. ülésén került beterjesztésre.

Eközben az ENSZ-Habitat regionális irodáival, az ENSZ más ügynökségeivel és más partnerscsoportokkal is célzott konzultáció indult, többek között a 2014. áprilisi World Urban Forum-on, az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának első fenttartható urbanizációt tárgyaló 2014. május 29-i New York-i ülésén, a Szöulban 2014. november 3-5 között tartott 5. Ázsiai és Csendes-óceáni Miniszterek Lakásügyi és Városfejlesztési konferenciáján (APMCHUD 5), illetve az Egyesült Nemzetek Szervezete Lakásügyi és Fenntartható városfejlesztési témájáról szóló harmadik konferenciájának második Előkészítő Bizottsági ülésén (**Habitat III**, Quito) és a Kormányzótanács 25. ülésével párhuzamosan 2015. Április 14-23 között Nairoiban.

Az **Irányelveket** a Kormányzótanács 25/6 (2013. Április 23) határozata hagyta jóvá, amely egyben felszólította a nemzetközi pénzügyi szervezeteket, fejlesztési ügynökségeket és az ENSZ-Habitatot, hogy támogassák az érdeklődő tagállamokat abban, hogy használják és adaptálni tudják az **Irányelveket** saját területi és országos kontextusukban, és ahol helyénvalónak bizonyul, segítsenek további eszközök és monitoring indikátorok kidolgozásában.

A határozat szellemében esettanulmányok is kidolgozásra kerültek, illetve megkezdtek egy olyan inspiráló "jó gyakorlatok" gyűjteményt összeállítani, amely dokumentálva jelenítette meg a hatékony város- és területi tervezés feltételeit, a fennálló kihívásokat illetve jótéteményeit⁴.

⁴ Lásd "Compendium of Inspiring Practices" kiadvány a További olvasnivalók részben

Az bevezetés folyamatának támogatására további instrumentumokat kell kidolgozni, amelyek ellenőrzés és dokumentálás után visszacsatolnandók az ENSZ-Habitat kétéves munkaprogramjába. A Kormányzatok és partnereik számára pedig lehetőséget kell adni arra, hogy az **Irányelvek** bevezetésével kapcsolatosan közvetlen visszajelzést adhassanak

Az **Irányelvek** előkészítésével párhuzamosan zajlott a 2015 szeptemberében befejezett, **2015 utáni Fenntartható Fejlődési Keretrendszer** kidolgozása, a 2015 decemberében rendezett az ENSZ **Éghajlatváltozási keretegyezményben** résztvevő felek 21. konferenciájának előkészítése (**COP21**) és a 2016 októberében tartott **Habitat III** konferenciával. Így lehetőség nyílt arra, hogy az Irányelvek releváns részeit figyelembe tudják venni ezeknél a dokumentumoknál is.

A következő fejezetek tartalmazzák a város- és területi tervezéssel kapcsolatos Irányelveket. A kiadvány struktúrája követi az ENSZ ügynökségei által a fenntartható fejlesztési menetrendben alkalmazott és elfogadott felépítést. A kiadvány két nagy fejezetre tagolt, ezzel is tükrözve a menetrend egymással összefüggő dimenzióit.

Az első rész a város- és területi tervezés kormányzási, társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusait tárgyalja, melyet - két nagy alfejezetre bontva - a város- és területi tervezés tervezési alkotóelemeit, majd a monitoring-ot és végrehajtást bemutató fejezet követ. Minden egyes rész az alapvető elvek kifejtésével kezdődik, mely után egy sor intézkedésorientált javaslat következik.

Meg kell említeni, hogy a javaslatok általános jellegűek, és inspirációt kívánnak nyújtani a város- és területi tervezés keretrendszereinek felülvizsgálata, kidolgozása és alkalmazása során. Az **Irányelvek** országos és helyi viszonyokra történő adaptációját a nemzeti kormányok, helyi önkormányzatok, civil társadalmi szervezetek és társaságok illetve a várostervezéssel foglalkozó szakemberek és szervezetek vehetik fontolóra.

A fejlesztésben hivatalból segédkeztést nyújtó nemzetközi pénzügyi szervezetek és a nemzetközi közösség több figyelmet kell, hogy fordítson az urbanizációs kihívásokra és a város- és területi tervezésre. Ideértve a globális Dél - Dél és Észak - Dél országai közötti és trianguláris kooperációt, a tudás és a gyakorlati tapasztalatok megosztását, illetve a különböző szintű intézményi kapacitások fejlesztésének támogatását is

II

A VÁROS- ÉS TERÜLETI TERVEZÉS NEMZETKÖZI IRÁNYELVEI

A

Várospolitikai és kormányzás

Köztér Medellínben, Kolumbia © Flickr/Eduardo F.

1. Alapelvek:

- (a) A város- és területi tervezés nem pusztán egy technikai eszköz, hanem egy **integratív, részvételen alapuló döntéshozási folyamat**, amely mérlegeli a konkurens érdekeltségeket, valamint egy közös jövőképhez, egy átfogó fejlesztési stratégiához, illetve a nemzeti, regionális és városi szakpolitikákhoz kapcsolódik;
- (b) A város- és területi tervezés alapeleme a megújult városvezetési paradigmának, amelynek fókuszában a **helyi demokrácia, a részvétel és a társadalmi befogadó készség**, illetve az **átláthatóság és számonkérhetőség**, valamint a fenntartható urbanizáció és a térbeli minőség kialakítása áll.

2. A **nemzeti kormányok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) Olyan nemzeti városi és területi szakpolitikai keretrendszert dolgozzanak ki, amely elősegíti a fenntartható urbanizációs minták kialakítását; melybe beletartozik a jelenlegi és jövőbeli lakosság kielégítő életszínvonala, a gazdasági növekedés, a környezetvédelem, a települések kiegyensúlyozott rendszere, valamint a területhez kapcsolódó jogok és kötelességek tisztázása -, beleértve a szegényebb rétegek ingatlan használati biztonságának kérdését is. E keretrendszer minden szinten a város- és területi tervezés alapja kell, hogy legyen. Így a város- és területfejlesztés és tervezés maga válik olyan mechanizmussá, amely az várospolitikát tervekké és konkrét lépésekké alakítja, valamint visszajelzést biztosít az esetleges módosítások szükségességével kapcsolatban;
 - (b) Olyan, a lehetőségek kiaknázását lehetővé tévő jogi és intézményi keretrendszert dolgozzanak ki a város- és területi tervezés számára, amely:
 - (i) Biztosítja, hogy a városi és területi tervek készítése során figyelembe veszik a gazdasági tervezés eszközeit, ciklusait, illetve a nemzeti ágazati szakpolitikákat; valamint, hogy a városok és területek alapvető gazdasági szerepe megjelenik a nemzeti tervezetekben;
 - (ii) Felismeri a különböző regionális, városi és lokális viszonyokat, valamint a térbelileg koherens területek és a kiegyensúlyozott regionális fejlesztés szükségességét;
 - (iii) A szubszidiaritás elve alapján összekapcsolja és összehangolja a települések, a város-régiók és agglomerációk tervei, valamint a regionális és nemzeti terveket, illetve biztosítja, hogy az ágazati beavatkozások a megfelelő térbeli szinten történjenek, és megfelelő kereteket biztosít az alulról-felfelé (bottom-up), illetve a felülről-lefelé (top-down) irányuló megközelítéseknek;
 - (iv) Általános szabályokat és eljárásokat állapít meg a helyhatóságok közötti város- és területi tervezés, illetve -vezetés koordinálására;
 - (v) Hivatalosan elismeri, hogy a partneri viszony és a közösség részvétele kulcsfontosságú alapelvek; a várostervezési tevékenységekbe bevonja a közösséget (nőket és férfiakat egyaránt), a civil szervezeteket, valamint a magánszektor képviselőit; biztosítja, hogy a tervezéssel foglalkozók aktív, támogató szerepet játszanak ezen alapelvek megvalósításában; valamint széleskörű konzultációs eljárásokat és felületeket biztosít a városfejlesztéssel kapcsolatos ügyekről szóló párbeszéd érdekében;
 - (vi) Hozzájárul az ingatlan- és lakáspiac szabályozásához, valamint az épített és természetes környezet védelméhez;
 - (vii) Lehetővé teszi új szabályozási keretek kidolgozását, melyek elősegítik a városi és területi tervezetek rendszeres visszacsatoláson és interakción alapuló

végrehajtását és revízióját;

- (viii) Egyforma feltételeket biztosít minden érintett számára, ezzel serkentve a befektetést és átláthatóságot, a törvények betartását, a korrupció visszaszorítását;
- (c) Dolgozzák ki, valósítsák meg és ellenőrzik a decentralizációt és szubszidiaritást célzó szakpolitikákat, valamint a [Decentralizációról és a helyi önkormányzatok megerősítéséről szóló nemzetközi irányelvekkel](#) összhangban erősítsék meg a helyi önkormányzatok szerepét, felelősségét, tervezési lehetőségeit és erőforrásait;
- (d) Támogassák az önkormányzatok közötti együttműködést és a többszintű kormányzati rendszerek világosan meghatározott kereteinek létrehozását, megfelelő jogi szabállyal és gazdasági ösztönzőkkel segítsék elő az önkormányzati és város-régiós intézmények felállítását, ezzel biztosítva, hogy a várostervezési és város menedzsment tevékenység, és a kapcsolódó projektek finanszírozása a megfelelő szinten történjen;
- (e) A saját parlamentjüknek benyújtott törvényjavaslatokban határozzák meg, hogy a terveket a helyi önkormányzatok vezetésével, a más kormányzati szférák által kidolgozott szakpolitikákkal összhangban kell előkészíteni, elfogadni és felülvizsgálni, mielőtt elfogadásra kerülnek;
- (f) A helyi önkormányzatokat olyan megerősítéssel

és felhatalmazással ruházzák fel, mely biztosítja, hogy a tervezési szabályzatok és előírások megvalósulnak, és hatékonyan életbe lépnek;

- (g) Működjenek együtt a várostervezéssel foglalkozó szakemberek, a kutatóintézetek és a civil szervezetek közösségeivel és hálózataival, hogy a várostervezési megközelítések, mintázatok és eljárások (és más hasonló megoldások) megfigyelését célzó rendszert alakítsanak ki, amelynek feladata az országos tapasztalatok dokumentálása, értékelése és összefoglalása, az esettanulmányokat készítése és közrebocsátása, valamint az információk nyilvánossá tétele és igény esetén a helyi hatóságoknak való segítségnyújtás.
- 3. A helyi önkormányzatok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) Vállaljanak politikai vezetői szerepet a városi és területi tervek kidolgozásában, és az ágazati és más térbeli tervek és a környező területek koordinációjában azért, hogy a várostervezés és menedzsment a megfelelő szinten történjen;
 - (b) Fogadják el, tartsák folyamatos ellenőrzés alatt és újítsák meg (5-10 évente) a hatáskörükbe tartozó városi és területi fejlesztési terveket
 - (c) Építsék be a szolgáltatásokat biztosító eljárásokat a tervezésbe, kezdeményezzék az önkormányzati horizontális és a többszintű vertikális koordinációt a lakhatás, az infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztése és finanszírozása érdekében;

- (d) A várostervezés és városvezetés viszonylatában kapcsolják össze az alulról építkező tervezést és a felülről történő megvalósítást, hogy biztosítsák a hosszú távú célok és programok, valamint a rövid távú vezetői döntések és ágazati projektek közti összhangot;
- (e) Hatékonyan felügyeljék a települési és területi fejlesztések előkészítésével megbízott hivatásos és privát vállalatok működését, hogy biztosítsák a helyi politikai elképzelések, a nemzeti irányelvek és a nemzetközi alapelvek összhangját;
- (f) Biztosítsák a települési szabályozások alkalmazását és hatékonyságát, és lépjenek fel az illegális fejlesztések ellen, különös tekintettel a veszélyeztetett, illetve a történelmi, környezeti vagy mezőgazdasági értéket képviselő területekre;
- (g) Az érintettek csoportjai körében építsenek ki ellenőrző, értékelő és elszámoltatási mechanizmusokat, melyek segítségével átlátható módon, kiértékelhető a tervek megvalósítása, és bizonyítékon alapuló információ alapján lehet a megfelelő korrekciókat véghezvinni mind a rövid-, mind a hosszú távú projektek és programok esetében;
- (h) Osszák meg a város- és területi fejlesztés során szerzett tapasztalataikat; a szakpolitikai párbeszéd és a fejlődés érdekében vegyenek részt városok közti együttműködésekben, nemzeti és helyi szinten is vonják be a helyi önkormányzatokat tömörítő szervezeteket a szakpolitikák alakításába és a tervezésbe;
- (i) Megfelelő részvételi mechanizmusok felállításával segítsék elő az érintettek - elsősorban a közösségek, a civilszféra és a privátszektor - hatékony és méltányos részvételét a város- és területi tervezésbe és a megvalósításba, valamint vonják be a civil szféra képviselőit - elsősorban a nőket és a fiatalokat - a megvalósítás, ellenőrzés és értékelés folyamataiba annak érdekében, hogy az ő igényeik is figyelembe legyenek véve a tervezési folyamat során.
- 4. A civil társadalmi szervezetek** és más társaságok, egyesülések:
- (a) Vegyenek részt a város- és területi tervek előkészítésében, megvalósításában és ellenőrzésében, segítsék a helyi önkormányzatokat az szükségletek és prioritások felmérésében, és amikor lehetséges, a meglévő jogi keretekkel és nemzetközi egyezményekkel összhangban éljenek a konzultációhoz való jogukat;
- (b) Járuljanak hozzá a közvélemény - elsősorban a szegények és a mindenféle korú és nemű, hátrányos helyzetű csoportok - részvételéhez és képviseléséhez a városi és területi tervezésről szóló nyilvános konzultációkban, szem előtt tartva a méltányos városfejlesztést, a békés társadalmi kapcsolatok elősegítését, prioritásként kezelve a legkevésbé fejlett városi területek infrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztését;
- (c) Ösztönözzék és tegyék lehetővé a társadalom minden szektora - elsősorban a szegények és a különböző korú és nemű, hátrányos helyzetű csoportok - számára, a közösségi fórumokon és a közösségi tervezési kezdeményezésekben

való részvételt, és hogy lehetőségük legyen együttműködni a helyi önkormányzatokkal a környezetükben megvalósuló fejlesztési programokban;

- (d) Hívják fel a közvélemény figyelmét és bátorítják fellépését a jogellenes, spekulatív célzatú városfejlesztéssel szemben, különösen olyan esetekben, amelyek veszélyeztethetik a természeti környezetet, vagy az alacsony jövedelmű és hátrányos helyzetű csoportok elköltöztetéséhez vezethetnek;
- (e) Járuljanak hozzá a városi és területi fejlesztés hosszú távú céljainak biztosításához, politikai változások vagy rövid távú cselekvőkép telenség esetén is.

5. A várostervezéssel foglalkozó szakemberek és szervezeteik:

- (a) Segítsék a város- és területi tervezési folyamatokat azzal, hogy minden előkészítő és vizsgálati stádiumban rendelkezésre bocsátják a szakértelmüket, valamint kikérik az érintett csoportok véleményét
- (b) Játsszanak aktív szerepet az társadalmi befogadáson nyugvó és méltányos fejlődés képviselésében, nem csak a tervezésben való széleskörű közösségi részvételre való törekvés által, de a tervezési eszközök (várostervezési és városépítészeti tervek, szabályozások, helyhatósági szabályrendeletek és előírások)

tartalmának formálásával is;

- (c) Támogassák az **Irányelvek** alkalmazását, javasolják a döntéshozóknak azok követését, és szükség esetén alkalmazzák azokat a nemzeti, regionális és helyi viszonylatban is;
- (d) Járuljanak hozzá a város- és területi tervezés kutatásalapú tudástárának fejlesztéséhez, szervezzenek szemináriumokat és konzultációs fórumokat, ahol felhívják a figyelmet az Irányelvek-ben megfogalmazott javaslatokra;
- (e) Működjenek együtt az oktatási és képző intézményekkel a városi és területi tervezés egyetemi és szakmai tanterveinek felülvizsgálatában és fejlesztésében, azért, hogy az **Irányelvek** a szükséges módosítások és továbbdolgozás után bekerüljenek a tananyagokba, valamint hozzájáruljanak a kapacitásfejlesztést célzó programokhoz.

B

A város- és területi tervezés a fenntartható fejlődésért

Gyalogosok Tokióban, Japán © Shutterstock/Thomas La Mela

A város- és területi tervezés sokféleképp járulhat hozzá a fenntartható fejlődéshez. De mindenkepp szorosan kell, hogy kapcsolódjon a fenntartható fejlődés három egymást kölcsönösen kiegészítő dimenziójához, azaz: a **szociális fejlődés**hez és a **társadalmi befogadáshoz**, a **tartós gazdasági növekedés**hez illetve a környezet védeleméhez és menedzseléséhez.

E három dimenzió kölcsönös összhangja és integrációja elkötelezett politikai támogatást és az összes érintett bevonását igényli, utóbbiaknak a város- és területi tervezési folyamatok résztvevőivé kell válniuk.

A civil szervezetek és a várostervezéssel foglalkozó szakemberek és szervezeteik által betöltendő szerepekre vonatkozó javaslatok itt nem kerülnek felsorolásra, mivel az előző fejezet 4. és 5. bekezdéseiben már szerepelnek és a továbbiakban is érvényesek.

B1

A város- és területi tervezés és a társadalomfejlesztés

Piactér Onitshában, Nigéria © UN-Habitat/Alessandro Scotti

6. Alapelvek:

- (a) A város- és területi tervezés elsődleges céljai közé tartozik az, hogy az **összes** - mai és jövőbeni - **társadalmi szegmens számára** megteremtse a **megfelelő életszínvonal és munkakörnyezet** feltételeit, garantálja a városfejlesztési költségek, a létrehozott lehetőségek és jótétemények **méltányos** megosztását valamint erősítse a társadalmi befogadó készséget és összetartó erőt;
- (b) A város- és területi tervezés gyakorlatilag a jövőbe való elengedhetetlen befektetés. Előfeltétele a **jobb életminőségnek** és a **kulturális örökséget és sokféleséget** tiszteletben tartó sikeres globalizációs folyamatoknak, valamint annak, hogy különböző csoportok eltérő igényei elismerve legyenek.

- 7. A nemzeti kormányok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben
- (a) Ellenőrzik a lakhatás és a városi életkörülmények javulását a városokban és más területi egységekben, támogassák a helyi önkormányzatok és közösségek által a társadalmi és területi kohézió és integráció jobbítására szolgáló tervezési törekvéseket;
 - (b) Működjenek közre a szegénység visszaszorítását célzó stratégiák kidolgozásában és bevezetésében, ösztönözzék a munkahelyteremtést, támogassák a bárki számára elérhető tisztességes munka lehetőségét és kezeljék a sérülékeny társadalmi csoportok – beleértve a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket, bevándorlókat és a menekülteket – egyedi szükségleteit;
 - (c) A földterület, az infrastruktúrával ellátott telkek és a lakhatás megfizethetővé tételével járuljanak hozzá a progresszív lakhatás-finanszírozási rendszerek létrehozásához;
 - (d) Biztosítsanak helyénvaló fiskális ösztönzőket és célzott támogatásokat, az önkormányzatok cselekvőképességének növelése érdekében fejlesszék a helyi szintű pénzügyi kapacitásokat, ezáltal biztosítva hogy a város- és területi tervezés valóban képes legyen hozzájárulni a társadalmi igazságtalanságok kezeléséhez, a kulturális sokféleség ügyének védelméhez és előmozdításához;
 - (e) Tegyék lehetővé hogy a város- és területi tervezési eljárásokban a kulturális és természeti értékek és örökségek felismerése, védelme és fejlesztése integráltan jelenjenek meg.
- 8. A helyi önkormányzatok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) Támogassák azon városi és területi tervek születését, amelyek magukba foglalják:
 - (i) A mindenki által igénybe vehető alapvető szolgáltatások biztosításához szükséges közérthető, ütemezett és prioritásokon nyugvó térbeli kereteket;
 - (ii) A földhasználat, lakásfejlesztés és közlekedés stratégiai útmutatóit és fizikai térképeit, kiemelt figyelmet fordítva az alacsony bevételekből élők és szociálisan érzékeny csoportok jelenlegi és várható szükségleteire;
 - (iii) Az emberi jogok betartásának érdekében szükséges eszközöket a városokban és községekben;
 - (iv) Azokat a szabályozási formákat, melyek elősegítik a társadalmi keveredést és a vegyes funkciójú területhasználat kialakulását, szem előtt tartva az egész népesség számára vonzó és megfizethető szolgáltatások, lakások és munkalehetőségek széles kínálatát;
 - (b) A városok és területi egységek egyes részeihez való jobb hozzáférhetőségének megoldásával támogassák a társadalmi és térbeli integrációt és befogadást. Minden lakosnak, beleértve a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket, az ingázó dolgozókat és a bevándorlókat is, lehetővé kell tenni, hogy élvezze a város nyújtotta társadalmi és gazdasági előnyöket, a városi szolgáltatásokat és jelenlétével gazdagítsa a társadalmi és kulturális életet;

- (c) Jó minőségű köztereket hozzanak létre, revitalizálják és fejlesszék a meglévő közterületeket, a tereket, az utcákat, a zöld és rekreációs területeket. Tegyék ezeket biztonságosabbá és mindenki számára hozzáférhetővé úgy, hogy megfeleljenek a nők, férfiak, leány- és fiúgyermekek igényeinek és használati elvárásainak. Azt is vegyék figyelembe, hogy ezek a helyek kihagyhatatlan színterei a nyüzsgő és befogadó városi életnek, és alapvető részei a városi infrastruktúrák fejlesztésének;
- (d) Gondoskodjanak arról, hogy az alacsony jövedelemmel élők lakóhelyei, az informális települések és nyomornegyedek megújításra kerüljenek és jobban integrálódnak a települési szövetbe, ugyanakkor mindez a lehető legkisebb mértékben eredményezze a megélhetési esélyek romlását, kitelepítést vagy lakosságcserét. Amennyiben pedig mindez elkerülhetetlen, az érintett csoportok pedig kapjanak megfelelő és méltányos jóvátételt;
- (e) Biztosítsák, hogy minden lakos hozzáférést a tiszta és megfizethető ivóvízhez, és a megfelelő higiéniai szolgáltatásokhoz;
- (f) Gondoskodjanak a földhasználat biztonsága és a föld- illetve ingatlanulajdonhoz való könnyebb hozzájutás érdekében, és segítsék az alacsony jövedelmű háztartásokat, hogy finanszírozási lehetőségekhez juthassanak;
- (g) A vegyes funkciójú területhasználat előtérbe helyezésével, a biztonságos, megfizethető, kényelmes és megbízható tömegközlekedés kialakításával, illetve a föld- és lakáspiaci árak eltéréseinek és a megfizethető lakások iránti igény figyelembevételével csökkentsék a lakó, a munkahelyi és a szolgáltató funkciók színhelyei közötti utazási időt;
- (h) A nők, a gyerekek és fiatalok, az idősek és a fogyatékkal élők helyzetét kiemelten kezelve törekedjenek a biztonságosabb városi környezet kialakítására, mivel ez lényeges feltétele a közbiztonságnak, a társadalmi igazságosságnak és kohézióknak;
- (i) A nők, férfiak, leány- és fiúgyermekek egyedi igényeit figyelembe véve biztosítsák a nemek közötti egyenlőséget a városi közterek és szolgáltatások tervezése, kialakítása és használata során;
- (j) Gondoskodjanak arról, hogy a föld- és lakáspiaci viszonyokat befolyásoló intézkedések nem csökkentik az alacsony jövedelmű háztartások és a kisvállalkozások megfizethető ingatlanhoz jutásának lehetőségét.
- (k) Ismerjék fel, hogy a városi kultúra és a társadalmi sokszínűség tisztelete része a társadalmi fejlődésnek és nagyon fontos térszerkezetbeli konzekvenciákkal jár, ezért támogassák mind a beltéri (múzeum, színház, mozi, koncert stb.), mind a kültéri (utcai művészeti események, zenés felvonulások stb.) kulturális tevékenységeket és kezdeményezéseket;
- (l) Értékeljék és óvják a kulturális örökséget, beleértve a hagyományos településeket és településszerkezetet, a történeti városnegyedeket, a vallási és történelmi jelentőséggel bíró műemlékeket és ingatlanokat, a régészeti területeket és a kulturális tájegységeket.

B2

A város- és területi tervezés és a tartós gazdasági növekedés

Az Egyesült nemzetek tere Casablancában, Marokkó © Flickr/Hamza Nuino

9. Alapelvek:

- (a) A tartós és mindenkire kiterjedő gazdasági növekedés katalizátora az **város- és területi tervezési szabályozás**, amely **lehetővé teszi** az új gazdasági lehetőségek kiaknázását, a lakás- és földpiac fejlődését és az alapvető szolgáltatások és a szükséges infrastruktúra megfelelő időben történő létrejöttét;
- (b) A város- és területi tervezés folyamata önmaga is egy erőteljes döntéshozatali mechanizmus, amely alapvető szerepet játszik abban, hogy a tartós gazdasági növekedés, a társadalmi fejlődés és a környezeti fenntarthatóság kéz a kézben járjon együtt a **különböző a területi szintek jobb összeköttetése** érdekében.

10. A **nemzeti kormányok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:

- (a) A szomszédos városok és rurális háttérterületük specializációjával, az egymást kiegészítő jelleg és a szinergia, a méretgazdaságosság és a geográfiai térben koncentrálnódó gazdasági tevékenység erősítésére irányuló stratégián keresztül tervezzék és támogassák a kapcsolódó policentrikus városi régiók fejlődését;
- (b) A méretgazdaságosságra és a geográfiai térben koncentrálnódó gazdasági tevékenységre, a közelségre és összeköttetésre építve érik el, hogy a város- és területi tervezés koordinálja a gazdasági tevékenységek térbeli megoszlását és elhelyezkedését, hogy hozzájáruljanak a termelékenység, a versenyképesség és prosperitás növekedéséhez. Mindehhez építsenek ki dinamikus partner kapcsolatokat egymással és a privát szférával is.
- (c) Az erőforrások optimális és fenntartható mobilizálása és használata érdekében támogassák az önkormányzatok közötti együttműködést, azért hogy elejét vegyék a helyhatóságok közötti egészségtelen versengésnek;
- (d) Alkossanak olyan helyi gazdaságfejlesztési szakpolitikai kereteket, amelyek az egyéni és magáncélú kezdeményezések gyámolítását helyezik a középpontba azért, hogy a város- és területi tervezés folyamata során lehetőség nyíljon a helyi gazdaság expanziójára vagy revitalizálására és a munkahelyek számának növelésére;
- (e) Dolgozzanak ki olyan információ és kommunikációtechnológiai szakpolitikai

háttérrel, amely figyelembe veszi a geográfiai korlátokat, adottságokat és célkitűzéseket azért, hogy a területi egységek és gazdasági szereplők együttműködése javuljon.

11. A **helyi önkormányzatok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:

- (a) Ismerjék fel, hogy a város- és területi tervezés szabályozó jellege miatt hangsúlyos szereppel bír a infrastruktúra gerinchálózatainak fejlesztésében, a mobilitás javításában és a városi csomópontok térszerkezetben elfoglalt helyének kijelölésében;
- (b) Gondoskodjanak arról, hogy az energiahatékony és megfizethető városi mobilitás megkönnyítése érdekében a város- és területi tervezés valóban kedvező feltételeket teremtsen a biztonságos és megbízható tömegközlekedési és áruszállítási rendszerek létrehozásához, és csökkentse az egyéni gépkocsi használat szükségességét;
- (c) Érik el, hogy a város- és területi tervezés segítse hozzá a gazdaság szereplőit és a lakosságot a digitális infrastruktúrákhoz és szolgáltatásokhoz való kiegyensúlyozott és megfizethető hozzáféréshez, amely a tudásalapú városok és térségek fejlődésének is az egyik alapköve;
- (d) Közérthető és részletes beruházási programokkal lássák le a város- és területi terveket, amelyek kitérnek azokra a köz- és magánszférától várt hozzájárulásokra, amelyek fedezik a tőkeigényt, a működési és a fenntartási költségeket. Vegyék figyelembe a

lehetséges erőforrások bevonását (helyi adók, más helyi bevételek, megbízható transzfer mechanizmusok, stb.);

- (e) Használják ki a város- és területi tervezés eszközeit és a kapcsolódó övezeti szabályozási módokat, mint például a fizikai megjelenést (form-based zoning) szabályzó előírások vagy a kimenetel-orientált (performance-based zoning) övezeti szabályozás alkalmazását, amelyek segítenek az ingatlanpiac alakításában, és lehetővé teszik a piaci szereplők számára a fejlesztési jogok kiaknázását, illetve a szükséges pénzügyi eszközök mobilizálását. Alkalmazzák az ingatlanadásból szerzett bevételre épülő finanszírozási formákat (land-based financing) hogy legalább részben visszanyerjék a városi infrastruktúra és szolgáltatások költségeit.
- (f) Éljenek a város- és területi tervezésben rejlő lehetőségekkel, hogy vezessék és a helyi gazdaság fejlődését és kiemelten támogassák a helyi közösségi szerveződések, a termelőszövetkezetek, a mikro- és kisvállalkozások a munkahely teremtési törekvéseit és elősegítsék a releváns iparágak és szolgáltatások térbeli koncentrációját.
- (g) A biztonságos, kényelmesen használható és hatékony utcahálózat kialakításához szükséges helyigény biztosításához használják fel a város- és területi tervezést, hogy magas szintű összeköttetés jöjjön létre, csökkenjen a gépjármű közlekedés, fejlődjön a gazdasági termelőképesség és könnyebbé váljon a helyi gazdaság fejlesztése;
- (h) Használják fel a város- és területi tervezés eszközeit, hogy tervezésekor a megfelelő laksűrűségű és beépítettségű városnegyedek, városrészek jöjjenek létre, a települési szövet sűrítése vagy tervezett kiterjesztése révén, ezáltal pedig javuljon a gazdasági szektor méretgazdaságossága, csökkenjen az utazási igény és a szolgáltatások biztosításának költsége, míg ezzel párhuzamosan lehetővé váljon a költségghatékony tömegközlekedési rendszer felállítása.

B3

A város- és területi tervezés és az épített és természeti környezett

Aerial view of Shenzhen, China © Flickr/Yuan2003

12. Alapelvek:

- (a) A város- és területi tervezés során olyan **térbeli rendszert** hozunk létre, amely **megvédi és kezeli a települések és térségek természetes és épített környezetét**, a biodiverzitást, a területi és természeti erőforrásait védelmét és kezelését, és biztosítja az integrált és fenntartható fejlődést;
- (b) A környezeti és a társadalmi-gazdasági **ellenállóképesség** fokozásával, az **éghajlatváltozás hatásainak mérséklésével és a klímaadaptációval**, valamint a természeti és környezeti veszélyforrások és kockázatok hatékonyabb kezelésével a város- és területi tervezés nagyban hozzájárul az **emberi biztonság** javulásához.

13. A nemzeti kormányok, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:

- (a) Intézkedjenek a víz, a levegő és a többi természeti erőforrás, a mezőgazdasági földterületek, a nyílt zöldfelületek, ökoszisztémák és biodiverzitás szempontjából kritikus helyszínek életét befolyásoló előírásokról és szabályokról, valamint és rendelkezzenek a fenntartható menedzsment követelményeiről;
- (b) Helyezzék előtérbe a város- és területi tervezést, foglalkozzanak a város és vidék egymásra utaltságának javításával és az élelmiszerbiztonsággal, erősítsék a települések közötti kapcsolatokat és a szinergiákat, kössék össze a várostervezést és a regionális fejlesztést, hogy biztos legyen a város-régió területi kohéziója akár a határon átívelő térségekben is;
- (c) A megfelelő módon elmagyarázva terjesszék a környezeti hatásvizsgálatokhoz szükséges eszközöket és metódusokat, és a minél szélesebb körben történő használathoz vezessenek be ösztönzőket és jogszabályi intézkedéseket;
- (d) Törekedjenek a kompakt városok előtérbe helyezésére, szabályozzák és irányítják a városi területek terjeszkedését, dolgozzanak ki ingatlanpiaci szabályozásokkal kombinált progresszív városúritési stratégiákat, optimalizálják a városi terek mértékét, csökkentsék a infrastruktúra–költségeket és a közlekedési igényeket, korlátozzák

a városi térségek ökológiai lábnyomát, hogy kellőképpen ellensúlyozni tudják az éghajlatváltozás kihívásait;

- (e) Figyeljenek rá, hogy a városi és területi tervek valóban foglalkozzanak a fenntartható energiaszolgáltatások fejlesztésével és legyen lehetőség a megújuló energiatermelési módokat választani, szem előtt tartva a fosszilis tüzelőanyag fogyasztás visszafogását és az adekvát energiamix előállítását éppúgy, mint az épületek, ipari létesítmények és a multimodális közlekedési szolgáltatások energiahatékonyságát;

14. A helyi önkormányzatok, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:

- (a) Olyan város- és területi terveket készítsenek el, amelyek képesek az éghajlatváltozás hatásainak mérséklését, a klímaadaptációt és az emberi települések ellenálló képességének növelését egységes rendszerben kezelni, különösen a sérülékeny és informális helyek, nyomornegyedek esetében;
- (b) Törekedjenek a hatékony, alacsony karbon-felhasználási urbanizációs formák, városszerkezet és fejlődési modellek kialakítására, ezzel is hozzájárulva az energiahatékonyság növeléséhez és a megújuló energiaforrások szélesebb körű, könnyebben hozzáférhető használatához;
- (c) Az alapvető városi szolgáltatások, infrastruktúrák és lakóberuházások helyének kijelölésekor az alacsony kockázatú térségeket részesítsék előnyben, a veszélyeztetett

térségekben élőket pedig, önkéntes alapon és teljes körű bevonás mellett igyekezzenek megfelelőbb helyszínre áttelepíteni;

- (d) Mérjék fel az éghajlatváltozás várható hatásait és következményeit, és készüljenek fel a kritikus városi funkciók és szolgáltatások biztosítására katasztrófák és válságok esetén;
 - (e) A város- és területi tervezés folyamatát egyúttal arra is használják fel, hogy az egészséges, tiszta ivóvízhez és a higiéniai szolgáltatásokhoz való hozzáférés fejlesztéséhez, illetve a légszennyezés és a pazarló vízhasználat mérsékléséhez cselekvési programok állítsanak össze;
 - (f) A város- és területi tervezés sokrétű alkalmazásával azonosítsák, revitalizálják, védjék vagy hozzanak létre jó minőségű, különleges ökológiai vagy örökségi jelentőséggel bíró köz- és zöldterületeket, melyhez vonják be a magánszektor és a civilszféra szervezeteit. A városi hőszigetek képződésének elkerülése miatt támogassák az olyan többfunkciós zöldfelületek létrehozását, mint például a csapadék visszatartásra és felszívására, elnyelésére, elszivárogtatására szolgáló vizes élőhelyek, és óvják a helyi biodiverzitást;
 - (g) Ismerjék fel és értékeljék a hanyatló állapotban lévő épített környezetben rejlő értékeket, figyelembe véve a revitalizáció lehetőségét,
- az identitás formálásában játszott pozitív szerepüket és a vagyoni értékükből adódó előnyöket;
 - (h) Integrálják a szilárd és folyékonyhulladék kezelést és az újrafeldolgozást a térbeli tervezésbe, beleértve a személtlerakók és az újrafeldolgozók helyszínének kiválasztását;
 - (i) Működjenek együtt a szolgáltatókkal, az ingatlanfejlesztőkkel és ingatlan tulajdonosokkal a térbeli és az ágazati tervezés közötti kapcsolat megteremtéséért, hogy a vízellátás, a csatornázás és a higiéniai szolgáltatások, az energiaellátás és az elektromos hálózatok, a telekommunikáció és a közlekedés fejlesztése során valódi ágazatközi koordináció legyen és szinergia teremődjön.
 - (j) Ösztönzők és elrettentő intézkedések segítségével támogassák a „zöld épületek” építését, felújítását és menedzsmntjét, és kövessék figyelemmel a kiváltott gazdasági hatásukat;
 - (k) A gyalogos közlekedésre, a motor nélküli és a tömegközlekedési eszközök használatára csábító utcákat tervezzenek, ahol fák gondoskodnak az árnyékról és a széndioxid felszívásáról és tárolásáról.

C

A város- és területi tervezés összetevői

Sétálóutca Moszkvában, Oroszország © Flickr/Stary Arbat

15. Alapelvek:

- (a) A város- és területi tervezés több térbeli, intézményi és pénzügyi alkotóelemet gyúr egybe, amelyek mind eltérő időintervallumot és geográfiai léptéket ölelnek fel. Maga a tervezés egy olyan a jogszabályok betarthatóságán alapuló, folyamatosan és ismétlődő fázisokra épített cselekvéssor, amelynek fő célja az, hogy felszínre hozza a területi egységek közötti szinergiákat és ösztönözze a kompakt városok létrejöttét;
- (b) A város- és területi tervezésnek része a térbeli tervezés (spatial planning), melynek célja, hogy a különféle forgatókönyveken alapuló politikai döntéseket megkönnyítse és értelmezze. Tulajdonképp olyan intézkedésekké alakítja át őket, amelyek megváltoztatják a fizikai és társadalmi teret, illetve felkarolják az integrált városok és térségek fejlődését.

- 16. A nemzeti kormányok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) Ösztönözzék a térbeli tervezés használatát, annak kiemelésével, hogy ez egy rugalmas és előrevívó mechanizmus, szemben a „kőbe vésett” tervrajz (blueprint) készítéssel. A térbeli tervek különböző tervezetei a nagyközönség által is könnyen elérhető és érthető, felhasználóbarát módon legyenek összeállítva, és készítésük fonódjon egybe a participációs folyamattal.
 - (b) A jobb megértés érdekében tudatosítsák a közvéleményben a város- és területi tervezés mibenlétét, hangsúlyozva, hogy az egyfelől egy olyan produktum, amely tervek, előírások és jogszabályok formájában ölt testet, másfelől pedig egy olyan folyamat, amely a tervek és programok összeállítására, felülvizsgálatára és megvalósítására szolgál – s mindezt különböző geográfiai léptékekben teszi;
 - (c) A térbeli tervek és szabályozások készítéséhez és felülvizsgálatához létesítsenek és kezeljenek olyan információs adatbázisokat, nyilvántartásokat és térkép alapú térinformatikai rendszereket, melyek tárgya a népesség, a földterület, a környezeti erőforrások, a szolgáltatások és a velük szemben támasztott igények. Ezek a rendszerek a helyi tudás használata mellett, építsenek a modern információs és kommunikációs technikák nyújtotta lehetőségekre is, és legyenek képesek az adatok regionális vagy város/település specifikus bontásban történő megjelenítésére is;
 - (d) Lehetőség szerint jogalkotás útján léptessenek életbe ütemezési, felülvizsgálati, monitoring és értékelési mechanizmusokat. A teljesítménymutatók alkalmazásának, és a érintettek participációs folyamatba való bevonásának integrálása ezekben a folyamatokba létfontosságú;
 - (e) Támogassák a megfelelő módon felszerelt, helyesen szervezett tervezési aktorok, intézmények felállítását, amelyek tagjai számára adott a folyamatos továbbképzés és készségfejlesztés;
 - (f) Létesítsenek a helyi szintű város- és területi tervezés támogatására olyan hatékony pénzügyi és adóügyi kereteket, amelyek elősegítik a megvalósítást
- 17. A helyi önkormányzatok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) Készítsenek az egyértelmű politikai szándékot tükröző, közös, stratégiai térbeli jövőképet és megegyezésen alapuló célkitűzéseket (térképi ábrázolással is ellátva);
 - (b) Részleteiben dolgozzák ki és állítsák össze saját város- és területi terveiket, amelyek tartalmazzák - többek között - az olyan térbeli komponenseket is mint:
 - (i) A demográfiai, társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok és trendek részletes elemzésén alapuló **fejlesztési forgatókönyvek**, melyek kiemelten kezelik területhasználat és közlekedés közötti összefüggéseket;

- (ii) a megvalósíthatósági elemzéseken alapuló, a kívánt és megvalósítható **térbeli célkitűzések**, amelyek egyértelműen megállapítják a prioritásokat, és lefekteti a követendő ütemtervet és kitűzik a határidőket;
 - (iii) az **előrevetített városi növekedés léptékén alapuló térbeli tervek**, amelyek koordinálják a települési szövet kiterjesztését, a foghíj területek megfelelő beépítési sűrűségben történő rehabilitációját, valamint strukturálják a jó összeköttetésű, élhető utcák és jó minőségű közterületek rendszerét;
 - (iv) a rugalmas, a jövőbeni fejlődési irányokat nem korlátozó **környezetvédelmi megfontolásokat célzó térbeli tervek**, amelyek a vegyes területhasználatot és funkciókat, a településszerkezetet és morfológiát, illetve az infrastruktúrafejlesztés lehetőségeit és a mobilitást szem előtt tartva határozzák meg az ökológiailag értékes és a veszélyeztetett térségek védelmét és védőövezeteit;
- (c) Intézményesítsék a közösségi részvétel és participáció, a partnerségi együttműködések és az érintettekkel való egyezségkötés működési kereteit és folyamatát;
- (d) Létesítsenek tudásbázist a város és területi tervezési eljárások információval történő ellátására, amely lehetővé teszi a javaslatok, tervek és célkitűzések értékelését és szigorú ellenőrzését;
- (e) Az idevágó kormányzati szereplőkkel együttműködésben a helyi kapacitások bővítésére készítsenek humánerőforrás fejlesztési stratégiát;
- (f) Fordítsanak különös figyelmet arra, hogy:
- (i) a területhasználat tervezése és az infrastruktúrafejlesztés és megvalósítás térben koordinálva történjen, mivel az infrastruktúrák helyigényének biztosítása közvetlen hatással van az ingatlanok piaci értékére;
 - (ii) az infrastruktúra fejlesztési tervek az alapvető szolgáltatások biztosítása és a kockázatkezelés érdekében térjenek ki a gerinchálózatokra, a főúthálózatra és a közúttal való ellátottságra, a forgalomszabályozási intézkedésekre és a mobilitással kapcsolatos ösztönzőkre, a digitális kommunikációra
 - (iii) a város- és területi tervezés intézményi és pénzügyi komponensei szoros kapcsolatban legyenek egymással, illetve, hogy fektessék le az olyan megvalósítási és végrehajtási mechanizmusok szabályait, mint például a közösségi részvétel útján történő költségvetés készítés, a köz és magánszféra közötti partnerség vagy a többszintű finanszírozási módok igénybe vétele;
 - (iv) a települési szövet kiterjesztése, a minőségi javulást célzó beavatkozások, a regenerációs és revitalizációs programozás során a meglévő urbanizációs minták és a városszerkezet morfológiája teljes mértékben legyen figyelembe véve.

18. A **civil társadalmi szervezetek** és más társaságok, egyesülések:

- (a) Vegyenek részt az átfogó térbeli jövőkép kidolgozására szolgáló, a közösséget leginkább megszólító hatóság által koordinált participációs eljárásban, melynek része az összes releváns érdekelttel való konzultáció;
- (b) Emeljék fel szavukat azért, hogy a településtervezés, szabályozás vigye előre a társadalmi és térbeli befogadókészség, a megfizethetőség, a megfelelő lak- és beépítési sűrűség, a vegyes funkciójú területhasználat és övezetek, az eleséges és hozzáférhető közterületek, a mezőgazdasági területek és a kulturális örökség védelme, a progresszív intézkedésekkel szabályozott földbirtokhasználat, ingatlannyilvántartás és ingatlan tranzakciók, valamint az ingatlaneladásból szerzett bevételekre épülő finanszírozási formák ügyét.

19. A **várostervezéssel foglalkozó szakemberek** és szervezeteik:

- (a) Az integráló, participációra építő és stratégiai tervezés érdekében fejlesszenek ki új módszereket és eszközöket, illetve gondoskodjanak a határokon és az ágazatokon

átívelő tudás megosztásáról;

- (b) A politikai döntéshozatal megkönnyítése érdekében értelmezzék az előrejelzéseket és várakozásokat, és fejtsék ki azok relevanciáját a tervezési alternatívákra és forгатókönyvekre nézve;
- (c) Azonosítsák és erősítsék meg a tervezési tevékenység különböző stádiumai, léptékei és szakágai közötti összhangot;
- (d) Emeljék fel szavukat azon innovatív megoldások érdekében, amelyek előrébb viszik a kompakt városok és integráltabb térségek, a városi szegénység és a nyomornegyedek, az éghajlatváltozás és a természeti katasztrófákkal szembeni ellenállóképesség, a hulladékkezelés és más meglévő vagy most jelentkező kihívások megoldásának ügyét;
- (e) Támogassák a sérülékeny vagy hátrányos helyzetű emberek csoportjait a jogaik gyakorlásában és szerepük megerősítésében. Terjesszék a konkrét adatokra építő megközelítés fontosságát a tervezési gyakorlatban és dolgozzák ki ennek módszereit.

D

Terv megvalósítás és ellenőrzés a város- és területi tervezésben

Street in New York, USA © Flickr/Stefan Georgi

20. Alapelvek:

- (a) A **politikai elkötelezettség és vezetés**, a megfelelő **jogi és intézményi keretek**, a **hatékony városirányítás**, a **jobb koordináció** és a **konszenzus-kereső megközelítés**, mind feltétele a települési és területi tervek elvárt minőségben történő megvalósításának, legyen szó annak bármely válfajáról. Ehhez kell társulnia a jelen és jövőbeni kihívásokra választ kereső törekvések során a párhuzamosságok megszüntetésének;
- (b) Ahhoz, hogy a város- és területi tervezés hatékonyan működjön, és kiértékelhető eredményeket hozzon **folyamatos monitoring, rendszeres felülvizsgálat** és **korrekció** szükséges, illetve az, hogy a tervezés minden szintjén **elégséges kapacitás** álljon a felek rendelkezésre, valamint a fenntartható pénzügyi mechanizmusok és finanszírozási technikák használata a megvalósítás során.

- 21. A nemzeti kormányok,** a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) Rendszeresen vessék kritikus felülvizsgálat alá a végrehajtás nélkülözhetetlen eszközeül szolgáló törvényeket és jogszabályokat, hogy könnyen betartathatóak és praktikusak legyenek;
 - (b) Biztosítsák, hogy minden lakos, ingatlanfejlesztő és szolgáltató betartja a jogszabályokat;
 - (c) Az elszámoltathatóság és megvalósításban érdekelt partnerek konfliktusainak feloldása érdekében hozzanak létre megfelelő eljárásokat;
 - (d) Vizsgálják a város- és területi tervekben foglaltak megvalósulását, miközben a helyi önkormányzatok számára biztosítják a pénzügyi és adózási feltételeket és szakmai támogatást, különösen az infrastrukturális hátrányok ledolgozásában;
 - (e) Bátorítsák a város- és területi tervezést oktató intézményeket arra, hogy vegyenek részt a tervek megvalósításában, folyamatosan emeljék a tervezés különböző szakterületeinek oktatási színvonalát és nyújtsanak továbbképzéseket a várostervező szakma tagjainak és a városirányítással foglalkozóknak;
 - (f) A demokratikus közpolitika-alkotás integráns része a várostervezők, civil társadalmi szervezetek bevonása és a médianyilvánosság, ezért hozzanak létre szabadon elérhető és ingyenesen használható városi és területi információkat és statisztikákat tartalmazó adatbázisokat. Ösztönözzék a város- és területi tervezésben a monitoring és a rendszeres beszámoló készítés használatát az egyes megvalósítási szakaszokban, a felmerülő kihívások számbavételénél és a végrehajtott tervkorrekciók esetében;
 - (g) Támogassák a várossal kapcsolatos tapasztalatok egymást meghihető cseréjét, beleértve a városok közötti együttműködések létesítését, mivel ez az egyik útja a mindennapos tervezési, a megvalósítási és a városirányítási gyakorlat jobbá tételének;
 - (h) A város- és területi tervezési folyamatok és kimenetelek nyomon követésére szolgáló indikátorokra alapozva, hozzanak létre olyan kiterjedt és megbízható kiértékelési és elszámoltathatósági rendszereket, amelyek a kvantitatív és kvalitatív információkat egyaránt elemzik. A nemzetközi tudásmegosztás és tanultak megosztása ezekre az országos és lokális rendszerekre kell építsen;
 - (i) A város és területi tervek megvalósításának jobb társadalmi és technikai támogatottsága érdekében ösztönözzék a szakmai hálózatépítést és a tudásmegosztást. Promótálják a környezetbarát technológiák, a térinformatikai adatgyűjtési technikák, az információs és kommunikációs technológiák, valamint az utca-elnevezésre és házszám kiosztásra, a föld- és ingatlan-nyilvántartásra szolgáló rendszerek használatát.

- 22. A helyi önkormányzatok**, a többi kormányzati szférával és az érdemi partnerekkel együttműködésben:
- (a) A város és területi tervekben foglalt egyes tevékenységek és célkitűzések végrehajtása és a megvalósításban betöltött szerep- és felelősségvállalás – mind geográfiai, mind ágazati értelemben történő - definiálása érdekében hozzanak létre olyan világosan átlátható intézményi struktúrát, amely tisztázza a vezetés és a résztvevők kapcsolatát és hatásköreit;
 - (b) A finansiális fenntarthatóságot és a lakosság fizetőképességét figyelembe véve, válasszák ki azokat a realista pénzügyi forgatókönyveket, amelyek ösztönzik az egymást követő döntéseken és az ütemezésen alapuló tervezési gyakorlatot (incremental planning). Részletezzék az összes bevonható forrást (kölségvetési, kölségvetésen kívüli, magán vagy civil társadalmi stb.), a bevételtermelés és kölségmegtérülés módjait (pl.: támogatások, kölcsönök, segélyek, adományok, felhasználói díjak, ingatlanadó és egyéb adónemek kivetése stb.);
 - (c) Bizonyosodjanak meg arról, hogy a különböző kormányzati szintek közpénzből történő hozzájárulása arányos a tervekben azonosított szükségletekkel és más elérhető források is be vannak kalkulálva;
 - (d) Keressenek és teszteljenek helyénvaló innovatív finanszírozási megoldásokat, és ha kiértékelés alapján hasznosnak bizonyulnak – terjesszék azok használatát;
 - (e) A jogi környezetnek megfelelően, átlátható módon, és mindenekelőtt jól időzítetten serkentsék a magánbefektetéseket, ösztönözzék a magán- és a közsféra közötti partnerségi megállapodásokat, ahogy azt a mindenki által hozzáférhető alapvető szolgáltatások biztosításáról szóló nemzetközi irányelvek megkívánják;
 - (f) A magán szektor és a társadalmi szervezetek kiemelt részvételével állítsanak fel olyan multilaterális bizottságokat, amelyek nyomon követik, rendszeresen ellenőrzik, és stratégiai javaslataikkal hozzájárulnak város és területi tervezés tevékenységek megvalósulásához;
 - (g) Képzések, tudásmegosztás és tapasztalatcsere valamint a szervezeti felépítés felülvizsgálata révén javítsák helyi szinten a várostervezésben, városépítészeti tervezésben, menedzsmentben és monitoringban résztvevő felek intézményi és humán erőforrás felkészültségét;
 - (h) Gondoskodjanak a publikum tájékoztatásáról, a menet közbeni közös tanulásról és a község minél hatékonyabb mozgósításáról a megvalósítási folyamatok azon városépítészeti-tervezési, monitoring, kiértékelési és az egymásra épülő tervkorrekciós tevékenységei során, amelyben a civil társadalmi szervezetek is részt vesznek.
- 23. A civil társadalmi szervezetek** és más társaságok, egyesülések:
- (a) A tervek megvalósításával kapcsolatban az érintett községek mozgósításával, a különböző partnerscsoportok közötti

közvetítéssel adjanak hangot a megfelelő bizottságokban és más intézményesített fórumokon, a közvéleményben – különösen a városi szegénység körében felmerült aggodalmaknak;

- (b) A megvalósítás egyes fázisaiban felmerülő lehetőségekről és problémákról adott rendszeres visszajelzésekkel, valamint korrekciós javaslatokkal támogassák a hatóságok munkáját.

24. A várostervezéssel foglalkozó szakemberek és szervezeteik:

- (a) Nyújtsanak szakmai segítséget a különféle típusú tervek megvalósításában, támogassák az adatgyűjtési és elemzési tevékenységeket, illetve a térbeli információk használatát megosztását és terjesztését;

- (b) A döntéshozók és helyi vezetők számára találjanak ki és tartsanak olyan továbbképzéseket, amely fogékonnyá teszi őket a város- és területi tervezés feladatai és különösen a hosszútávú, folyamatos megvalósíthatóság és az átláthatóság problémaköre iránt;

- (c) Végezzenek a tervek megvalósításához szükséges szakmai-kutatói támogatói tevékenységet és nyújtsanak munkahelyi képzéseket azért, hogy a gyakorlati tapasztalatokból lehessen tanulni és biztosítsanak megfelelő visszajelzést a döntéshozóknak;

- (d) Dolgozzanak ki olyan minta tervdokumentumokat, amelyek képzési és tájékoztatási célok mellett felhasználhatók a tudatosság növelésére és közvélemény formálására.

Függelék: a 25/6 határozat

A város- és területi tervezés nemzetközi irányelveiről

A Kormányzótanács,

Emlékeztetve az befogadó és fenntartható várostervezésről és a városi és területi tervezés nemzetközi irányelveinek kidolgozásáról szóló 2013. április 19-i 24/3-as határozatra, melyben a Tanács felkérte az ENSZ Emberi Település Programjának ügyvezető igazgatóját, hogy az Állandó Képviselőtanáccsal egyeztetve kezdeményezze a város- és területi tervezés nemzetközi irányelveinek kidolgozását, egy olyan nem kötelező érvényű és szükség szerint alkalmazható globális keretrendszer megalkotásával, mely segítségével kompaktabb, társadalmi befogadáson alapuló, fenntarthatóbb, integráltabb és jobban összekapcsolt városok és területek létrehozását célzó szakpolitikák, várostervezési és városépítészeti tervek készülhetnek, és a javasolt irányelveket terjessze be a Vezetőtanács elé elfogadásra annak huszonötödik ülésén,

Megfontolva az Ügyvezető igazgató jelentését a városi és területi tervezés nemzetközi irányelveinek kifejlesztésében történt előrehaladásról,¹

Emlékeztetve az Általános gyűlés 2012. december 17-i 67/216-os, az ENSZ Településügyi Konferenciája (Habitat II) eredményeinek életbe lépéséről, és az ENSZ Emberi Települések Program megerősítéséről szóló határozatra,

Emlékeztetve továbbá az ENSZ 2012. június 20-a és 22-e között Rio de Janeiróban megrendezett a Fenntartható Fejlődés konferencia, „A jövő,

amit akarunk” című záró dokumentumára,² és megerősítve annak elkötelezettségét, hogy előmozdítja a fenntartható városok és városias települések integrált megközelítéssel történő tervezését és építését, beleértve a helyi önkormányzatok támogatását, a közvélemény tudatosságának növelését és a városi lakosságnak, köztük a szegény rétegeknek a döntéshozásba való bevonását,

Tudomásul véve, hogy az alapellátáshoz való hozzáférésről szóló nemzetközi irányelvek (2009. április 3-án elfogadott 22/8-as határozat), és a decentralizációról és a helyi önkormányzatok megerősítéséről szóló nemzetközi irányelvek (2007. április 20-ai 21/3-as határozat), valamint a város- és területi tervezésről szóló nemzetközi irányelvek egymáshoz kapcsolódnak és egymást kiegészítik,

Figyelembe véve a titkárság „A város- és területi tervezés nemzetközi irányelvei: inspiráló gyakorlatok gyűjteménye” című jegyzetét,³ valamint tanulva azokból a sokszínű kontextusban és tervezési léptékben szerzett tanulságokból, melyek a város- és területi tervezés nemzetközi irányelveinek kifejlesztését segítették,

Megköszönve Franciaország és Japán kormányainak a város- és területi tervezés nemzetközi irányelveinek egyeztetési és kidolgozási folyamatához nyújtott anyagi támogatásáért,

Köszönetét fejezve ki az ENSZ Emberi Települések

1

HSP/GC/25/2/Add.6.

2

General Assembly resolution 66/288, annex.

3

HSP/GC/25/INF/7.

Programjának a folyamatban vállalt vezető szerepéért, valamint az Állandó Képviselőtanács, a program regionális irodái, a tagállamok által kinevezett szakértők és a helyi önkormányzatok nemzetközi társulásainak részvételéért a városi és területi tervezés nemzetközi irányelveit megfogalmazó és kidolgozó egyeztetési folyamatban,

1. *Elfogadja* az Ügyvezető Igazgató jelentésének II. cikkelyében megfogalmazott, a város- és területi tervezésről szóló nemzetközi irányelveket, mint értékes útmutatót, mely használható a fenntartható fejlődés elérése érdekében;

2. *Ösztönzi* a tagállamokat, hogy a körülményeik, szükségleteik és prioritásaik függvényében, és amennyiben alkalmazhatók, vegyék figyelembe az Irányelvekben megfogalmazott város- és területi tervezési alapelveket a nemzeti várospolitikák, valamint város- és területi tervezési keretrendszerek kifejlesztése, értékelése és bevezetése során;

3. *Ösztönzi* továbbá a tagállamokat, hogy továbbra is működjenek együtt a helyi önkormányzatokkal és más érintettekkel, köztük a civil szféra képviselőivel, a városi és területi tervezés alapelveinek támogatásában és további finomításában;

4. *Felkéri* a nemzetközi pénzügyi intézeteket és fejlesztési ügynökségeket, valamint felkéri az Ügyvezető igazgatót, hogy a stratégiai terve és kétéves munkaprogramja keretein belül segítse az érdeklődő tagállamokat az Irányelvek használatában és adaptálásában azok területi és nemzeti vonatkozásaiban, ahol ez lehetséges, illetve

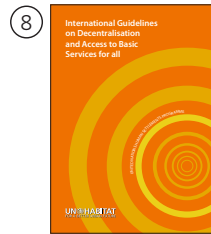
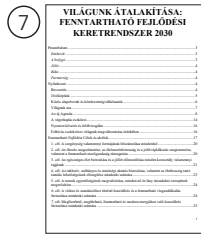
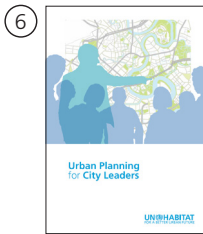
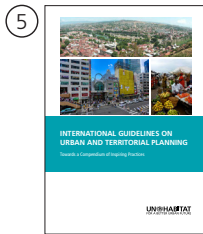
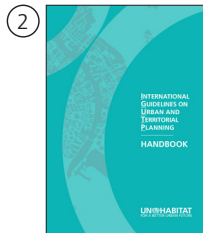
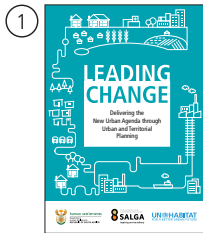
további eszközök és megfigyelési szempontok kidolgozásában, mellyel az Irányelvek alkalmazását tudják támogatni;

5. *Felkéri* az Ügyvezető Igazgatót, hogy dolgozza ki az ENSZ más testületei, a regionális gazdasági bizottságok, a fejlesztési bankok, a tagállamok, a helyi önkormányzatok és azok társulásai, a számottevő nemzetközi szakmai társulások, nem kormányzati szervezetek és más Habitat Agenda partnerek közötti együttműködést, az irányelvek helyi, nemzeti és regionális szinten történő használatát és alkalmazását támogatása érdekében, többek között kapacitás- és eszköz fejlesztés terén;

6. *Ösztönzi* a tagállamokat és partnereit, hogy minden kormányzati szinten támogassák az ENSZ Emberi Települési Programjának jövőbeni működését a város- és területi tervezés terén, elsősorban azzal, hogy támogatják a város- és területi tervezés irányelveinek használatát;

7. *Felkéri* az Ügyvezető Igazgatót, hogy a tagállamokkal és más érintettekkel való szoros egyeztetés alapján számoljon be jelen határozat életbe lépésének eredményeiről a Vezetőtanács számára annak huszonhatodik ülésén

További olvasnivalók...

1. Leading Change: Delivering the New Urban Agenda through Urban and Territorial Planning (2018)

2. International Guidelines on Urban and Territorial Planning: Handbook (2018)

3. Implementing the International Guidelines on Urban and Territorial Planning, 2015-2017 (2017)

4. New Urban Agenda (2016) - az Új Városi Agenda

5. International Guidelines on Urban and Territorial Planning: Towards a Compendium of Inspiring Practices (2015)

6. Urban Planning for City Leaders (2013)

7. ENSZ Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030 - Agenda 2030 (2015)

8. International Guidelines on Decentralisation and Access to Basic Services for all (2009)

Letölthetők az UN-Habitat honlapjáról: www.unhabitat.org

A magyar nyelvű Fenntartható Fejlődési Célok kiadvány etölthető: www.ensz.kormany.hu

Nem lehet eléggé kihangsúlyozni, hogy mennyire szükség van a város- és területi tervezésre. Az urbanizáció robbanásszerűen nő - 2050-ben tíz emberből heten már városban élnek majd.

Eközben a helytelen szakpolitikai megközelítések szabályozási tervek, és a rossz városépítészeti kialakítások következtében az emberek térbeli megoszlása egyre kiegyenlítetlenebb, egyre több helyen jön létre szlöm, nő a zsúfoltság, és egyre rosszabb lesz az alapszolgáltatásokhoz és infrastruktúrákhoz való hozzáférés, valamint a természeti környezet állapota és a társadalmi egyenlőség és a szegregáció helyzete.

A Város- és Területi Tervezés Nemzetközi Irányelvei egyszerre kíván inspirálni, a döntéshozók és szakmabeliek számára irányítúként szolgálni, amikor a település- és területtervezési rendszereiket felülvizsgálják.

Az **Irányelvek** olyan globális hivatkozási alapot teremt a nemzeti kormányok, helyi önkormányzatok, civil szervezetek és a tervezők számára, amely a kompaktabb, társadalmilag befogadóbb, integráltabb és jobban összekapcsolt városokat és térségeket helyezi előtérbe, hogy a fejlődésük valóban fenntartható legyen és ellenállóvá váljanak a klímaváltozással szemben.

A Város- és Területi Tervezés Nemzetközi Irányelvei a világ tájairól gyűjtött különböző tanulságokat és inspiráló gyakorlatokat, illetve a helyi kontextust figyelembe véve, tizenkét kulcsfontosságú alapelvre és cselekvés-orientált javaslatok sora mentén épül fel. Az Irányelvek kihangsúlyozza a tervezés integrált mivoltának szükségességét és körüljárja a várospolitikai alkotás és kormányzás, a fenntartható városfejlesztés, a tervezés alkotóelemei témáit éppúgy, mint a végrehajtás és az ellenőrzés kérdéseit.

HS nyilvántartási szám: HS/059/15E

UN HABITAT

United Nations Human Settlements Programme
P.O. Box 30030, Nairobi 00100, KENYA
Telephone: +254-20-7623120, Fax: +254-20-7624266/7
Email: infohabitat@unhabitat.org

www.unhabitat.org